

УДК: 342.25.378.1

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ВЕКТОР УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МУНІЦИПАЛЬНОЇ ОСВІТІ

Денисенко Т. В.

Донецька спеціалізована школа
з поглибленим вивченням
окремих предметів і курсів № 33, директор,
“Відмінник освіти і науки України”

У статті розкривається зміст одного з елементів модернізації управлінської діяльності - акмеологічного вектору управлінської діяльності, спрямованість якого полягає в тому, щоб допомогти вчителю відбутися в житті, професії, родині, бачити наслідки своєї роботи, які приносять радість і користь іншим людям, розвивати професійну самосвідомість і творче професійне мислення.

Ключові слова: акмеологія, інновації в школі, професійна компетентність вчителя, управління педагогічними кадрами.

В статье раскрывается содержание одного из элементов модернизации управленческой деятельности - акмеологического вектора управленческой деятельности, направленность которого заключается в том, чтобы помочь учителю состояться в жизни, профессии, семье, видеть результаты своей работы, которые приносят радость и пользу другим людям, развивать профессиональное самосознание и творческое профессиональное мышление.

Ключевые слова: акмеология, инновации в школе, профессиональная компетентность учителя, управление педагогическими кадрами.

The article reveals the content of one of the elements of the modernization of teaching staff- the acmelogical vector of management activities, which direction is to help teacher to find his place in life, profession, family, to see the results of his work, which give joy and benefit to other people, to develop the professional consciousness and professional creative thinking.

Key words: acmeology, school innovations, professional teachers' competence, management of teaching staff.

Постановка проблеми. Вивчення акмеологічної компетентності тільки останнім часом знаходиться в полі зору науковців, оскільки акмеологія —

молода наука, яка виникла наприкінці ХХ сторіччя. У наш час активно розробляються питання акмеологічного підходу до управління навчальними закладами, мотивації акмеологічної компетентності, розвитку акмеологічного середовища як важливого чинника професійно-педагогічної підготовки сучасного вчителя. У зв'язку з цим набула значення проблема формування акмеологічної компетентності вчителя, а отже, визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості акмеологічної компетентності педагога освітньої сфери муніципального самоврядування.

Метою статті є розгляд критеріїв, показників, рівнів сформованості акмеологічної компетентності вчителя муніципальної школи та управління навчальним закладом через акмеологічну спрямованість колективу.

Аналіз досліджень. Розробка проблем акмеологічної компетентності здійснювалася переважно в державних службовців (А. Деркач, В. Зазикін, С. Макаров та інші), керівників загальноосвітніх навчальних закладів (А. Фоміних та інші). Однак у психолого-акмеологічних дослідженнях зустрічаються роботи, які містять передумови безпосереднього вивчення акмеологічної компетентності вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти. Так, О. Темрук, досліджуючи розвиток особистісної зрілості майбутнього вчителя в процесі професійної підготовки, брала до уваги загальний рівень, мотивацію досягнення, ставлення до свого Я (Я-концепція), почуття громадського обов'язку, життєву установку, здатність до психологічної близькості з іншими людьми. При цьому дослідницею виявлялися рівні: незадовільний, задовільний, високий, дуже високий. У дослідженні Л. Рибалко [2, с. 189-190], присвяченому виявленню акмеологічних засад професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя, критерії та показники підбиралися так, щоб вони відбивали структурно-функціональні й змістові компоненти процесу підготовки майбутнього вчителя до професійно-педагогічної самореалізації: мотиваційно-ціннісний (пізнавальний інтерес до розкриття і реалізації власного потенціалу в процесі засвоєння основ педагогічної діяльності, спрямованість мотивації на досягнення акме в професії вчителя, ціннісні орієнтації на розвиток самості,

досягнення акме); змістово-процесуальний (якість засвоєння знань: повнота, системність, дієвість, гнучкість, універсалії професійно-педагогічної самореалізації, які забезпечують розвиток акме); рефлексивно-коригувальний (уміння здійснювати рефлексію, коригувати, самооцінка власних потенційних можливостей, здатність до саморозвитку, збереження акмеологічної позиції). У науковій праці А. Коваленко [1, с.89] уточнено критерії акмеологічної позиції майбутніх учителів у фаховій підготовці з відповідними показниками, як: *мотиваційно-ціннісний; когнітивний; діяльнісний; особистісно-рефлексивний.*

У дисертації Т. Сущенко виділено три критерії: мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний. Дослідниця Х. Шапаренко, формуючи професійну компетентність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів на засадах акмеологічного підходу, визначила такі критерії та показники: мотиваційно-цільовий (мотиваційна спрямованість професійних інтересів і потреб, педагогічна спрямованість на досягнення вищих шаблів професійної компетентності); змістово-процесуальний (якість професійно-педагогічних знань і розвиненість умінь, які забезпечують формування професійної компетентності); рефлексивно-оцінювальний (наявність умінь здійснення самоаналізу і самооцінювання, прагнення до самовдосконалення); креативний (здатність до саморозвитку власних можливостей та творчого перетворення дійсності з метою різнобічного розвитку дітей).

Викладення основного матеріалу. Сучасна освіта і особливо загальноосвітня школа під впливом науково-технічного прогресу та інформаційного буму вже тривалий час перебувають у стані безперервного організаційного реформування та переосмислення сталих психолого-педагогічних цінностей. Традиційно навчальний процес формує молодих людей у ролі засвоювачів «готових знань». До цієї ролі дуже легко і швидко звикають, і тому сучасна освіта виховує, як правило, людей, які вміють активно працювати лише під керівництвом, і не вміють працювати ні творчо, ні самостійно, особливо в умовах, коли знання потребують швидкого оновлення.

Людина майбутнього має стати насамперед творцем, а не споживачем раніше створених благ [1, с. 127].

Управління навчально-виховним закладом – цілеспрямована, активна взаємодія керівника з іншими учасниками освітнього процесу з метою забезпечення координації зусиль щодо оптимального функціонування установи та переведення її на більш якісний рівень. Неабиякі можливості для якісних змін в освіті пов'язані з інтенсивним розвитком засобів комунікації, інформаційних та мультимедійних технологій. Педагог із застарілими знаннями, байдужий до пізнання й використання у своїй діяльності нового, формує вихованців, з яких мало хто зможе стати успішною особистістю.

Створення інноваційного середовища в навчально-виховному закладі вимагає:

- загальне розуміння необхідності введення інновації в навчально-виховний процес (від директора школи до учня);
- відповідний професійний фаховий рівень вчителів закладу (їх фахова освіта, стан з підвищенням кваліфікації, діяльність методичних рад тощо);
- створення відповідної матеріально-технічної бази;
- залучення науковців – працівників вузів;
- науково обґрунтований вибір інновації для даного навчального закладу.

Вибір має спиратися на мету, яку ставить перед собою навчально-виховний заклад і фаховий рівень учителів, які будуть запроваджувати цю інновацію [2, с.43]. У сучасному світі система управління повинна орієнтуватися на необхідність систематичного здійснення прогресивних змін у навчально-виховному й управлінському процесах.

Розглянемо акмеологічний вектор управлінської діяльності. Акмеологія - наука, що виникла на стику природних, суспільних, технічних і гуманітарних дисциплін, що вивчає закономірності й механізми розвитку людини на щаблі його зрілості й особливо при досягненні їм найбільш високого рівня в цьому розвитку. Стадія зрілості людини й так звана вершина цієї зрілості "акме" - це

багатомірний стан людини, що охоплює період його розвитку й показує, наскільки він відбувся як громадянин, як фахівець у якійсь певній області діяльності. Це вищий рівень майстерності для рішення професійних завдань.

Високий професіоналізм – це не просто знання, вміння та навички, але завжди і пристрасть, життєвий порив особистості. Професіонал у сучасному значенні слова – це насамперед прагнення особистості представити світові своє «Я» (складові його смисли) через «ділове поле» тої або іншої соціальної діяльності, зафіксуватися (визначитися) у її результатах [2, с. 135].

І.Д. Багаєвою, Е.А. Клімовим, В.А. Семиченко, Н.В.Кузьминою розроблено і науково обґрунтовано модель професіоналізму педагогічної діяльності. Поняття професіоналізму охоплює три сторони праці: професійну діяльність, професійне спілкування, особистість професіонала.

Професійна діяльність відображає результат та процес праці, значимість її продукту для соціуму, використання сучасних технологій. Професійне спілкування характеризує клімат, атмосферу праці, які багато в чому визначають її ефективність. Особистість професіонала визначає ціннісні орієнтації, внутрішній сенс, професійний менталітет людини праці. Акмеологічна спрямованість полягає в тому, щоб допомогти вчителю відбутися в житті, професії, родині, бачити плоди своєї роботи, які приносить радість і користь іншим людям, розвивати професійну самосвідомість і творче професійне мислення.

Мистецтво керівника бути акмеологом складається у використанні стратегій непрямого керування, що викликає потребу в самокорекції й самореорганізації діяльності вчителя.

Єдиний ключ до успіху керівника – це генерація нових ідей, уміння привернути до себе людей, професіоналізм, ефективність, надійність і відповідальність. А яка модель повинна відповідати сучасному вчителю, професійному педагогічному колективу? Над цим питанням ми працюємо.

Актуальність дослідження проблеми розвитку педагогічного колективу, на наш погляд, обумовлена рядом обставин.

По-перше, модернізація освіти ставить перед школою завдання більше високого порядку: перехід на нові педагогічні й інформаційні технології, широке й активне використання сучасної комп'ютерної техніки в педагогічному процесі, створення проектів, спрямованих на розвиток навчального закладу.

По-друге, соціально обумовлений новий виток функціонування системи освіти висуває нові вимоги до школи, до вчителя, до педагогічного колективу, створює ситуацію, у якій центральною фігурою педагогічної діяльності стає не тільки дитина, але й учитель, що повинен гнучко реагувати на всі нові віяння в освітнім середовищі й уміти вирішувати нові професійні завдання на сучасній науковій основі [4].

Професійний розвиток педагогічного колективу розуміється як процес входження кожного педагога в професійне інноваційне середовище, оволодіння новими стандартами й цінностями професійного співтовариства з урахуванням перспективи індивідуального росту.

Педагогічними умовами ефективності професійного розвитку педагогічного колективу школи є:

- наявність об'єднуючої мети,
- гнучкий тип і демократичний характер структури керування,
- висока професійна компетентність педагогів,
- умотивованість самовдосконалення педагогів,
- стимулювання участі педагогів гімназії в інноваційній діяльності.

Мета й завдання педагогічного колективу обумовлені *проблемною темою школи*: «Моніторинг розвитку компетентнісно-спрямованої особистості на основі підвищення ефективності навчально-виховного процесу в умовах впровадження інноваційних педагогічних технологій».

Учитель, повинен володіти педагогічною (професійною) ерудицією, володіти сучасними педагогічними й інформаційними технологіями, досконало володіти діагностикою, займатися науково-дослідницькою діяльністю.

При цьому ми виділяємо такі умови вдосконалення професійної компетентності вчителів:

- курси підвищення кваліфікації при обласному інституті післядипломної педагогічної освіти за різноманітними програмно - цільовими проектами;

- участь у науково - практичних конференціях;
- участь в Інтернет - конференціях, вебінарах;
- участь в обласні (районних, міських) семінарах, семінарах - практикумах, тренінгах;

- участь в роботі творчих груп при обласному інституті післядипломної педагогічної освіти;

- участь у районних методичних об'єднаннях педагогічних працівників;

- участь у професійних і творчих конкурсах;
- участь у виставках педагогічної майстерності, тощо.
- участь у роботі шкільного методичного об'єднання педагогічних працівників;

- участь у роботі творчих і проблемних груп (“Формування творчої особистості вчителя й учня, як процес самоосвіти й стимулювання творчої активності”, “Створення системи пошуку й розвитку талантів в умовах гімназії”, “Впровадження компетентісно - орієнтованого підходу у НВП”, “Реалізація програми щодо впровадження російської мови й російської культури”, “Моніторинг якості освіти”.

- участь у методичних семінарах;
- виступ на педагогічних радах, нарадах, педагогічних читаннях;
- участь у методичних днях і методичних тижнях (декада педагогічної творчості вчителів, методичні дні, педагогічні читання, організація й проведення предметних тижнів);

- співробітництво вчителя-наставника з молодим учителем, „Школа молодого вчителя”.

- атестація педагогічних працівників;

- підготовка учнів до Всеукраїнської учнівської олімпіади з базових дисциплін, до участі у Всеукраїнському конкурсі - захисту науково - дослідницьких робіт МАН і різноманітних творчих конкурсів, тощо.
- складання особистого портфоліо з планом індивідуального професійного саморозвитку;
- вивчення класичних, сучасних та авторських педагогічних технологій;
- оволодіння педагогічними інноваційними технологіями і їхнє впровадження;
- розробка проектів.
- оволодіння педагогічною діагностикою й використання її в роботі;
- науково - дослідницька робота (складання методичних розробок, інше);
- оволодіння Інтернет - ресурсами;
- розробка методичних посібників й участь в апробації навчальних посібників;
- друкування педагогічних розробок у професійних журналах; видання друкованих творів, альманахів.

Висновки. Акмеологічний вектор управлінської діяльності підвищує якість управління освітою в муніципальному самоврядуванні. Педагогічна акмеологія виявляє рівні професіоналізму керівника та педагога, їх уміння використовувати сучасні інноваційні технології: особистісне-орієнтоване навчання та виховання, громадянську освіту, профільне навчання, технологію розвиваючого та випереджаючого навчання, теорію рівневої диференціації навчання.

А також - трансформацію педагогічних ідей В.О.Сухомлинського в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів, теорію проблемного навчання, теорію раннього та інтенсивного навчання грамоті, психолого-педагогічне проектування соціального розвитку особистості учнів, проєктивне